

ЦИФРОВЕ ДИТИНСТВО: СОЦІАЛІЗАЦІЯ І БЕЗПЕКА

Наталія Кухарська, Христина Задорожна

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, м. Львів, Україна

In the thesis are considered the main types of children activity in the virtual Internet as a manifestation of online socialization. And also are defined the threats to security caused by the Network with its properties and functions of a social institution.

Keywords: Internet, social network, threat, children, information security.

Соціальним мережам в Інтернеті вже більше 20 років: перша мережа Classmates з'явилася ще у 1995 році і, що цікаво, існує досі. Однак, справжній мережний бум, почався дещо пізніше і був спричинений появою таких соцмереж як LinkedIn, Myspace і Facebook. Саме, через шалену популярність соціальних мереж нинішнє століття називають мережним. Так, лише у Facebook на сьогодні зареєстровано понад півтора мільярда людей. Згідно з правилами цієї соцмережі її користувачі повинні бути старші 13 років. Позаяк, ці обмеження не є перешкодою для дітей, охочих зареєструватися у Facebook. З притаманним їхньому віку завзяттям вони проникають в усі закутки мережі Інтернет, обходять встановлені заборони. Тим більше, що це зовсім не складно. Для того щоб завести свій профіль у соцмережі досить вказати номер мобільного телефону. Можливо, навіть у зв'язку з цим, дорослі доволі часто не знають, що їхнє малолітнє чадо є завсідником соцмереж.

Спектр базових потреб сучасної дитини доволі широкий. Крім життєво необхідних (фізіологічних і безпеки), важливе місце займають соціальні потреби (спілкування, любов, визнання), потреби, пов'язані з розвитком особистості (пізнання, розуміння, самореалізація).

Велику частину перелічених запитів діти задовольняють, використовуючи широкі можливості Інтернету. Причому, у Мережі це можна зробити набагато швидше, ніж у реальному житті. В Інтернеті підліток діє незалежно від батьків чи ще кого-небудь, що дає йому змогу реалізувати одні із найбільш важливих соціальних потреб цього віку – потреби в самостійності й автономії.

Онлайн-соціалізація проявляється через різні види Інтернет-активності.

Найбільшу перевагу діти надають такому виду Інтернет-діяльності як комунікативна. Багатьом тинейджерам психологічно і технологічно простіше спілкуватися у Мережі, ніж телефоном чи очно. Соціальні мережі дають змогу відчутти їм приналежність до різних спільнот, створюють умови для самопрезентації, виконують функцію "сортування" кіл спілкування. Вони є своєрідним інструментом формування і накопичення соціального капіталу. У травні 2016 року Український центр вивчення громадської думки населення «Соцінформ» та MyMedia презентували результати досліджень, у рамках яких вивчалися тенденції використання українськими школярами медіа, соцмереж [1]. Як з'ясувалося, 85 % дітей з усієї України щодня(!) використовує соцмережу "Вконтакте". За "Вконтакте" слідує Instagram (25 %). А, ось, уже згадуваним Facebook (8 %), а також Twitter (8 %) українські діти не дуже захоплюються.

Мережею Інтернет, і зокрема соцмережами, школярі користуються з початковою метою під час підготовки домашніх завдань. Як до цього ставитися? З одного боку, діти використовують соцмережі для взаємодії з однокласниками і вчителями; з другого боку – відволікаються на них від уроків.

Результати опитування американського центру Common Sense Media (2015 р.) показали, що під час виконання домашніх завдань соціальні мережі використовує постійно відносно невелика кількість молодих людей: 1 % молодших підлітків і 6 % старших. У той же час, 12 % молодших і половина (50 %) старших підлітків стверджують, що вони час від часу, але все ж таки користуються послугами соціальних мереж під час підготовки домашнього завдання. Кожний п'ятий підліток (21 %) повідомив, що робить це

доволі часто. Більшість підлітків (55 %), які під час виконання домашніх завдань відвідують соціальні мережі, відзначили, що це не впливає на якість їх виконання [2].

Ще один різновид Інтернет-активності. Доволі багато дітей користуються сучасними мережевими технологіями з метою розваг: скачують музику і фільми, дивляться відео онлайн, користуються обмінниками файлів, грають в Інтернет-ігри самі з собою, з комп'ютером або з іншими людьми, викладають музику, відео або фотографії для спільного їх використання.

Можливість проявити самостійність і відчутти себе дорослим, яку створюють соцмережі, для сучасного тинейджера є вкрай необхідною. У той же час, молоді люди, захоплені безмежними можливостями сучасних технологій, через відсутність достатнього життєвого досвіду часто самостійно не можуть розгледіти ризиків і загроз Мережі і в результаті потрапляють до когорти найбільш вразливих її користувачів.

Мережа Інтернет (у тому числі соціальні мережі), як нове середовище спілкування, породили невідомі до ери інформаційних технологій феномени. Вони представлені у широкому діапазоні і різноманітному калібрі. Розглянемо їх.

- Facebook-депресія – негативний результат впливу на психіку людини контактів у соціальних мережах. Люди, як правило, виставляють у соцмережах ті фотографії і новини про себе, які представляють їх у вигідному світлі. Через це у когось з їхніх друзів чи знайомих може скластися враження, яке і стане причиною депресії, що їхнє життя у порівнянні з чужим не настільки яскраве і насичене.
- Феномен Інтернет-залежності. Вчені розглядають такі основні види Інтернет-залежності, як нав'язливий веб-серфінг (безперервне безцільне блукання Всесвітньою павутиною, пошук інформації), жадоба віртуального спілкування і віртуальних знайомств (постійна участь у чатах, веб-форумах, надмірна кількість знайомих і друзів у Мережі, вражаючі обсяги листувань), like-залежність, залежність від online-ігор, нестримна марнотратність (непотрібні покупки в Інтернет-магазинах, гра по Мережі в азартні ігри), пристрасть до перегляду фільмів через Інтернет, кіберсексуальна залежність (нав'язлива тяга до відвідування порносайтів).
- Номофобія (від англ. *nomobilephobia*) – почуття страху опинитися без мобільного зв'язку, в тому числі без Інтернету.
- Ефект “google” – легше знайти, ніж запам'ятати. Молоді люди розглядають пошукові системи, як продовження свого інтелекту, а не як окремий інструмент отримання потрібної інформації.
- Селфоманія (від англ. *self – сам, себе*) – розлад психіки, який характеризується постійним (не менше 5 разів на день) бажанням фотографувати себе і викладати світлини в соціальній мережі, аби, на думку фахівців, компенсувати відсутність самоповаги.
- Інтернет-меми або медіавіруси – інформація, що немає ніякого корисного змісту, у той же час, викликає спонтанне зацікавлення у користувачів Мережі і набуває шаленої популярності.
- Спам (від. англ. *spam*) – це масове, неперсоніфіковане розсилання, з використанням спеціальних програм, комерційної, політичної та іншої реклами або іншого виду повідомлень людям, які не проявляли жодного бажання їх одержувати.
- Феномен “незнайомі друзі”. До “незнайомих друзів” відносять користувачів соцмереж з, так званого, кола друзів, з якими діти ніколи не зустрічалися у реальному житті, у той же час, надали їм доступ до своєї персональної інформації, здійснюють спільну з ними діяльність в он-лайні, підтримують регулярну і близьку комунікацію і не відкидають можливість особистої зустрічі.
- Різні вияви онлайн-агресії:

- Флейм (від англ. flame – вогонь, полум'я) – вербальна агресивна реакція, що передбачає зумисне відходження від основної її теми і недотримання принципів конструктивної дискусії.
- Флуд (від англ. flood – повінь) – розміщення однотипної інформації на декількох гілках форуму чи різних форумах, однієї повторюваної фрази, символів, однакових графічних файлів або просто коротких безглузких повідомлень на веб-форумах, в чатах, блогах.
- Тролінг (від англ. trolling – ловля на блешню) – зумисна агресивна поведінка, яка виражається через розміщення в Інтернеті (на форумах, у дискусійних групах та ін.) підбурюючих, саркастичних, провокаційних або сатиричних повідомлень з метою викликати взаємні образи, конфлікти між іншими користувачами, втягнути їх в конфронтацію.
- Хейтерство (від англ. hate – ненависть) – демонстрація з використанням наклепу, провокацій і лицемірства у мережі Інтернет упередженого, вкрай негативного відношення (несприйняття і ненависті) до особи, як правило, більш успішної.
- Кріпіпаста (від англ. creery – моторошний, copy-paste – копіювати і вставляти) – поширюваний мережею Інтернет контент жанру жахів у вигляді розповідей, легенд, зображень, анімацій, мета якого викликати відчуття страху у користувачів. Головні сюжети – вбивства, самовбивства, потойбічні явища.
- Кібербулінг (від англ. kiber – віртуальне, bullying – цькування, залякування, приниження) – агресивні зумисні, неодноразово повторювані, довготривалі дії, що здійснюються групою осіб чи однією особою з використанням електронних форм контакту, як правило, стосовно жертви, яка не вміє себе захистити, з метою викликати у неї страх і підкорити собі.
- Секстинг (від англ. “sex” – секс, “texting” – відправлення текстових повідомлень) – розсилання повідомлень непристойного змісту, як правило, надто відвертих світлин, засобами мобільного телефону або через Інтернет.
- Кібергрумінг (від англ. cybergrooming/childgrooming) – спроба налагодити в соціальних мережах контакт з дитиною з наміром схилити її до статевих стосунків, а також спонукання дітей за допомогою Інтернету до сексуальних дій.

Сьогодні ІТ-індустрія пропонує доволі велику кількість різноманітних способів, у тому числі з використанням технічних засобів, які дають змогу контролювати і регламентувати онлайн-життя дітей. Для того щоб діти жили у комфортному і безпечному середовищі, у тому числі віртуальному, ми, дорослі, маємо прискіпливо слідкувати за тим, як вони використовують соцмережі, як спілкуються, з ким взаємодіють, кому довіряють, а також вчасно попереджати про небезпеки, які чатують на них у інформаційному просторі Інтернет-мережі. Маємо переконання: лише скоординовані дії усіх членів суспільства, у тому числі дітей, зможуть подолати небажані наслідки невідвортної на сьогодні тенденції масової кіберсоціалізації.

Література

1. Як школярі використовують медіа: соціологічне дослідження «Соцінформ» та MyMedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/kids/yak_shkolyari_vikoristovuyut_media_sotsiologichne_doslidzhennya_sotsinform_ta_mymedia
2. Соцсети выходят из моды [Электронный ресурс] // Дети в информационном обществе. – 2016. – № 2. – С. 34-39. – Режим доступа : [http://detionline.com/assets/files/journal/24/24_web-\(2\).pdf](http://detionline.com/assets/files/journal/24/24_web-(2).pdf)